

Alkoholin roolista yhteiskunnassa keskusteltiin paljon Ahvenanmaalla 1970-luvun lopulla. Pohdittiin mm., käytetäänkö Ahvenanmaalla enemmän alkoholia kuin muualla Suomessa ja Ruotsissa. Keskusteluja haitsi kuitenkin se, että käytettävissä on niin kovin niukasti tietoa Ahvenanmaan alkoholin kulutuksesta ja juomatavoista.

Virallinen myynti- ja kulutustilasto ei riitä kuvaamaan Ahvenanmaan alkoholioloja (Ahlström-Laakso & Österberg 1978). Tähän on syynä mm. Ahvenanmaalle suuntautuva turistivirta, yli miljoona ihmistä vuosittain. Muita kulutustilaston tulkintaa vaikeuttavia tekijöitä ovat ahvenanmaalaisten käyttämä veroton "lauttaviina" ja tullittomat alkoholi-juomat, joita merimiehet saavat ostaa ulkomaanliikenteessä olevilta matkustaja-aluksilta.

Myöskään suomalaisten juomatavoista tehtyjen tutkimusten pohjalta (esim. Kuusi 1948 & 1956; Mäkelä 1971 a; Simpura 1978 a & b; Simpura & Österberg 1982) ei voida tehdä päätelmiä Ahvenanmaan alkoholin kulutuksesta.

Näin ollen päätti Ålands Nykterhetsförbund syksyllä 1979 teettää tutkimuksen Ahvenanmaan alkoholin kulutuksesta (Pettersson 1982)¹. Vaikuttimena on ollut selvittää joitakin Ahvenanmaan alkoholin kulutusta koskevia perustotuuksia, esim. kuinka monet ahvenanmaalaiset voidaan lukea raittiiksi, kuinka monet alkoholinkäyttäjiksi, sekä tutkia raittiuden ja alkoholin kulutuksen mahdollisia alueellisia ja sosiaalisia eroja. Jotta vastaisuudes-

sa voitaisiin asettaa yksityiskohtaisempia kysymyksiä Ahvenanmaan juomatapoja tutkitessa, oli tutkimuksen tarkoituksena kerätä mahdollisimman laajapohjaisia tietoja. Päätaivotteena oli kuitenkin kyselytutkimuksen avulla laskea vuoden 1980 keskimääräinen alkoholin kulutus Ahvenanmaalla ja verrata sitä vuonna 1979 suoritettun yhteispohjoismaisen kyselytutkimuksen vastaaviin tuloksiin Suomen ja Ruotsin osalta (Simpura 1981).

Tässä artikkelissa esitellään tutkimuksen ne osat, jotka koskevat Ahvenanmaan kulutusta-soa sekä raittiiden ja alkoholinkäyttäjien osuuksia.

AHVENANMAALAINEN YHTEISKUNTA

Jonkin maan tai alueen alkoholin kulutusta ja juomatapoja ei voida pitää yksittäisinä yhteiskunnallisina ilmiöinä. Päinvastoin on osoitettu, että vallitsevat juomatavat saavat suureksi osaksi selityksensä yhteiskunnan kokonaisuudesta ja kehityksestä (Bruun 1972). Näin ollen on syytä kuvata lyhyesti Ahvenanmaan yhteiskunnallista kehitystä.

Ahvenanmaa on yksinomaan ruotsinkielinen maakunta, ja siellä oli vuonna 1980 noin 22 800 asukasta. Nämä jakautuivat siten, että noin 9 500 asui Maarianhaminassa, Ahvenanmaan ainoassa kaupungissa, noin 10 800 asui maaseudulla Ahvenan mantereella ja noin 2 500 asui saaristossa. Asutus on tyypiltään muuhun Suomeen ja Ruotsiin verrattuna silmiinpistävän maaseutuvaltaista. Ahvenanmaakin on kaupungistunut kovasti sitten 1950-luvun. Maarianhaminan kaupungin asukasmäärä on kaksinkertaistunut, kun taas harvaan asutun seudun ja erityisesti saariston asukasluku on laskenut suunnilleen puoleen kolmen viime vuosikymmenen aikana. Myös maaseutukuntiin on 1970-luvulla kasvanut taajamantyyppisiä keskuksia.

¹Tutkimus on pohjana sosiologian pro gradu -tutkielmalle Åbo Akademiassa, ja sen on julkaissut Ålands Nykterhetsförbund vuonna 1982. (Pettersson, Birgitta: Alkoholkonsumtionen på Åland 1980. En utredning om ålänningarnas alkoholvanor. Mariehamn 1982.)

Työllisyystilanne on ollut Ahvenanmaalla hyvä koko 1970-luvun. Työttömyysaste lieene ollut korkeimmillaan vuonna 1978, jolloin se oli noin 2,5 %. Samaan aikaan oli Suomen työttömyysaste 7,5 %. Ahvenanmaalla on työttömiä ollut tavallisesti noin 1 %:n verran.

Suurisuuntaisimpia muutoksia on ahvenanmaalaisessa yhteiskunnassa tapahtunut elinkeinorakenteessa. Vielä vuonna 1950 sai kokonaista 56 % Ahvenanmaan koko työssä kävästä väestöstä elantonsa peruselinkeinoista eli maataloudesta ja kalastuksesta. Nykyään osuus on 15 %. palveluelinkeinot työllistivät vuonna 1980 kaikkiaan lähes 70 % koko työvoimasta, joka nousi yli 10 000 henkeen. Vuonna 1950 osuus oli ainoastaan 30 %.

Teollisuus ei ole koskaan työllistänyt enempää kuin noin 10 % Ahvenanmaan työssä kävästä väestöstä. Teollisuuden työpaikat ovat sitä paitsi suhteellisen pieniä. Muusta Pohjolaista poiketen Ahvenanmaalla ei myöskään ole suurta teollisuustyöntekijöiden ryhmää. Muutoin Ahvenanmaan erityispiirteitä ovat merimiesten suuri määrä (vuonna 1980 noin 1 500), matkailualan työpaikkojen suuri osuus ja maataloudessa työskentelevien suuri määrä. Matkailualan työpaikkoja — mukaan luetuna turismin tuottamat merenkulun työpaikat — on arvioitu olevan noin 2 000 eli noin 20 % kaikista työpaikoista.

Ahvenanmaan hyvä taloudellinen kehitys on varsinkin 1970-luvulla mahdollistanut aineellisen hyvinvoinnin huomattavan lisääntymisen. Tätä voi havainnollistaa sillä, että autokanta on Ahvenanmaalla paljon suurempi kuin Suomessa ja myös hieman suurempi kuin Ruotsissa. Myös asumistaso on maakunnassa korkea.

Sosiaalisesti Ahvenanmaan maakunta on melko homogeeninen. Ahvenanmaalla kaksi suurinta vedenjakajaa ovat politiikassa olleet toisaalta ristiriita kaupungin ja maaseudun välillä, toisaalta kansallisuusnäkökohta eli itsehallinnon suhde Suomeen. Tämä ei merkitse sitä, ettei Ahvenanmaalla olisi yhteiskunnallisia kerrostumia. Viime aikoina on tullut kuvaan mukaan muita poliittisia kysymyksiä, mm. sukupuolten välinen tasa-arvo sekä ammattiyhdistys- ja muut työmarkkinapoliittiset kysymykset.

TUTKIMUSAINEISTO

Ahvenanmaalaisten alkoholin kulutusta koskeva tutkimus perustuu aineistoon, joka kerättiin postikyselynä touko- ja kesäkuussa 1980. Tiedot koskevat Ahvenanmaan 20—59-vuotiasta väestöä. Kaikkiaan saatiin vastauksia 559 ja vastausprosentti oli 67,3 (Pettersson 1982).

Raittiiksi määriteltiin ne vastaajat, jotka oman ilmoituksensa mukaan eivät olleet nauttineet lainkaan alkoholijuomia kyselyä edeltäneiden 12 kuukauden aikana. Alkoholin vuosikulutus arvioitiin vastauksista, jotka saatiin juomaryhmittäin keskimääräisestä juomistiheydestä ja keskimääräisestä kerta-kulutuksesta (Pettersson 1982). Koska Ahvenanmaan aineisto joiltakin osin vastaa vuoden 1979 yhteispohjoismaisen alkoholikyselyn Suomen ja Ruotsin aineistoa, muodostavat tämän tutkimusprojektin tulokset Suomen ja Ruotsin osalta hyvän vertailumateriaalin (Hauge & Irgens-Jensen 1981; Simpura 1981).

ALKOHOLIN KULUTUS

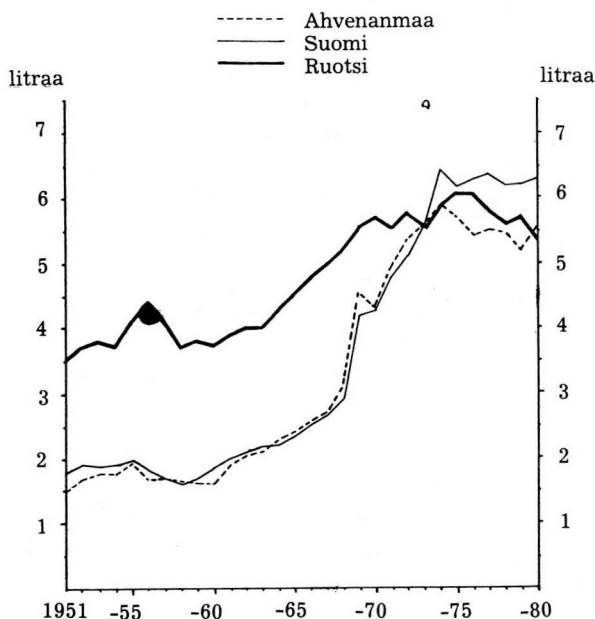
AHVENANMAALLA

Kokonaiskulutus

Johdannossa mainitsin, että virallinen myynti- ja kulutustilasto ei kykene kuvaamaan Ahvenanmaan todellista alkoholin kulutusta. Voidaan kuitenkin olettaa, että kulutustilastosta ilmenevä yleinen kehityspiirre pätee myös Ahvenanmaan osalta. Kuviossa 1 havainnollistetaan tilastoitua alkoholin kulutusta Ahvenanmaalla, Suomessa ja Ruotsissa 1951—1980.

Ahvenanmaalla ja koko Suomessa alkoholin kulutus on kehittynyt melko yhdenmukaisesti. 1960-luvun puoliväliin saakka oli asukasta kohti laskettu alkoholin kulutus Ahvenanmaalla pienempi kuin Suomessa. Vuodesta 1964 vuoteen 1972 kulutus oli Ahvenanmaalla jonkin verran suurempi, vuoden 1972 jälkeen se laski suhteessa suomalaisten alkoholin kulutukseen. Näitä lukuja tarkastellessa täytyy pitää mielessä, kuten jo mainitsin, Ahvenanmaalle suuntautuva vilkas turismi. Vuonna 1965 kävi Ahvenanmaalla puoli miljoonaa turistia, 1972 vähän yli miljoona ja 1978 1,3 miljoonaa. On aivan ilmeistä, että turistit ku-

Kuvio 1. Asukasta kohti laskettu alkoholin kulutus Ahvenanmaalla, Suomessa ja Ruotsissa 1951—1980, litraa 100-prosentista alkoholia

Lähteet: Alkon vuosikirjat 1951—1980; Sveriges officiella statistik. Rusedrycksförsäljningen m.m. 1951—1966; Sveriges officiella statistik. Alkoholstatistik 1967—80.

luttavat Ahvenanmaalla huomattavan määrän alkoholia ja vaikuttavat täten voimakkaasti tilastoituun alkoholin kulutukseen. Samanlaisesti ovat ahvenanmaalaiset saaneet lauttayhteyksien lisäysten myötä enemmän mahdollisuuksia ostaa verotonta alkoholia autolautoilta.

Tämän pohjalta voidaan ymmärtää, miksi virallinen kulutustilasto ei kykene kuvaamaan ahvenanmaalaisten kokonaiskulutusta, varsinkaan vuoden 1965 jälkeen, jolloin turismi alkoi kasvaa. Jotta voitaisiin luotettavammin verrata Ahvenanmaata ja sen naapurimaita, on näin ollen pakko hankkia tiedot alkoholinkäyttäjiltä. Tämä tapahtuu yksinkertaisimmin kyselytutkimuksen avulla.

Jos kyselytutkimusten avulla haluaa arvioida kokonaiskulutusta, ongelmana on kuitenkin niiden suhteellisen heikko ”kattavuus”. Eri syistä — unohtamisesta, juomistilanteiden salaamisesta yms. — johtuu, että kyselytutkimusten vastauksista esiin tuleva kokonaisku-

lutuksen määrä on todellista pienempi (Mäkelä 1971 b). Ahvenanmaan osalta tutkimuksen kattavuus on määriteltävä muulla tavoin kuin vertaamalla kyselyn tuloksia Ahvenanmaan kulutustilastoon.

Ahvenanmaalaisten alkoholinkäyttäjien keskimääräinen vuosikulutus vuonna 1980 100-prosenttisena alkoholina laskettuna esitetään seuraavassa asetelmassa:

	naiset cl	miehet cl
saaristo	76	439
Ahvenan mantereen maaseutu	106	298
Maarianhamina	161	380
koko Ahvenanmaa	124	380

Ahvenanmaalaisten alkoholia käyttävien naisten alkoholin kulutus vastaisi vuonna 1980 ainoastaan 33 %:a miesten alkoholin kulutuksesta. Vuoden 1979 yhteispohjoismaisen alkoholikyselyn tulosten mukaan alkoholia käyttävät naiset kuluttavat Suomessa 29 % siitä alkoholimäärästä, jonka miehet kuluttavat, ja Ruotsissa vastaavasti 28 % (Simpura 1981).

Asetelman luvut eivät kuitenkaan kerro, millä tasolla ahvenanmaalaisten todellinen alkoholin kulutus on. Suomessa on vastaavallisissa tutkimuksissa voitu verrata kyselytuloksia viralliseen kulutustilastoon ja sillä tavoin arvioida tutkimuksen kattavuutta (Mäkelä 1971 b). Tässä tapauksessa on kuitenkin pakko vain arvioida, mikä kattavuus Ahvenanmaan tutkimuksella voitaisiin ajatella olevan. Vuoden 1979 yhteispohjoismaisessa alkoholikyselyssä on Suomen osalta onnistuttu

Taulukko 1. Arvioitu alkoholin kulutus Ahvenanmaalla ja tilastoitu alkoholin kulutus Ahvenanmaalla, Suomessa ja Ruotsissa 1980, litraa 100-prosentista alkoholia asukasta kohti

arvioitu alkoholin kulutus Ahvenanmaalla	4,61
tilastoitu alkoholin kulutus Ahvenanmaalla	5,51
tilastoitu alkoholin kulutus Suomessa	6,31
tilastoitu alkoholin kulutus Ruotsissa	5,42

Lähteet: Alkon vuosikirja 1980; Sveriges officiella statistik. Alkoholstatistik 1980.

kattamaan alkoholin kulutuksesta 40 % ja Ruotsin osalta 43 % (Simpura 1981). Tätä taustaa vasten on kohtuullista olettaa, että Ahvenanmaan tutkimus kattaa noin 40 % todellisesta alkoholin kulutuksesta, koska siinä on käytetty alkoholin kulutusta arvioitaessa samaa menetelmää kuin yhteispohjoismaisessa alkoholikyselyssä. Tämän oletuksen pohjalta voidaan antaa Ahvenanmaan vuoden 1980 keskikulutukseksi taulukon 1 mukaiset luvut.

Arvioitu alkoholin kulutus olisi Ahvenanmaalla vuonna 1980 27 % pienempi kuin koko Suomessa. Arvioitu kulutus on Ahvenanmaalla myös 16 % pienempi kuin tilastoitu kulutus. Koska ei täysin varmasti voida todeta tutkimuksen kattavuutta, on näitä lukuja kuitenkin tarkasteltava varauksellisesti. Tulosten herkkyyttä voidaan valottaa esimerkillä. Jos tutkimuksen kattavuus olisi 30 %, olisi Ahvenanmaan keskikulutus 4 % pienempi kuin koko maassa keskimäärin. Jos Ahvenanmaan arvioitua alkoholin kulutusta verrataan Suomen ja Ruotsin vastaaviin tuloksiin, jotka saatiin yhteispohjoismaisessa alkoholikyselyssä, huomataan, että Ahvenanmaalla alkoholin kulutus on niidenkin mukaan pienempi:

	naiset cl	miehet cl
Ahvenanmaa	124	380
Suomi	161	572
Ruotsi	183	436

Koska kyseessä on vertaaminen koko Suomeen ja koko Ruotsiin, alueelliset erot katoavat. Kun katsoo ensimmäistä asetelmaa ja vertaa sitä tähän toiseen, huomaakin, että Ahvenanmaalla maarianhaminalaiset naiset kuluttavat yhtä paljon alkoholia kuin suomalaiset naiset keskimäärin.

Kulutuksen juomaryhmittäinen rakenne käy ilmi taulukosta 2. Ahvenanmaan luvut perustuvat sekä kyselytutkimukseen että viralliseen kulutustilastoon. Virallisen tilaston mukaan muodostaa oluen kulutus Ahvenanmaalla runsaat puolet alkoholin kokonaiskulutuksesta, kun sen kyselytutkimuksen mukaan pitäisi olla ainoastaan 46 %. Taulukon 2 avulla saadaan näin osviittoja siitä, miten suuria alkoholimääriä turistit kuluttavat Ahvenanmaalla ja missä määrin verottoman alkoholin maahantuonti vaikuttaa ahvenanmaalaisten alkoholin kulutukseen.

Turistit tuntuvat juovan merkittävän osan Ahvenanmaalla kulutettavasta oluesta. Ahvenanmaalaiset "tuovat maahan" sitä vastaan viinejä ja turistien Ahvenanmaalta ostamat väkevät juomat vastaavat määrältään suurin piirtein niitä väkeviä juomia, joita ahvenanmaalaiset ostavat lautoilta tai ulkomailta.

Ahvenanmaalla, toisin kuin koko maassa ja Ruotsissa, on valtajuomana olut (ks. taulukko 2). Kuitenkin tätä tulosta tulkittaessa on oltava varovainen, mutta on ilmeistä, että Ahvenanmaalla kulutetaan enimmäkseen olutta, kun taas Suomi ja muut Pohjoismaat, paitsi

Taulukko 2. Alkoholin kulutus juomaryhmittäin Ahvenanmaalla, Suomessa ja Ruotsissa 1980, %

	Ahvenanmaa		Suomi	Ruotsi
	kysely- tutkimus %	virallinen tilasto %	virallinen tilasto %	%
olut	45,8	53,2 ¹	44,1 ¹	26,5
(keskiolut	36,4	42,7	24,5)	
(A-olut	9,4	9,6	16,6)	
viinit	17,7	10,3	11,7	22,7
väkevät juomat	36,5	36,5	44,2	50,8
yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0

¹Lukuihin sisältyvät myös long drink -juomat, joiden osuus Ahvenanmaalla on 0,9 % ja Suomessa 3,0 %.
Lähteet: Alkon vuosikirja 1980; Sveriges officiella statistik. Alkoholstatistik 1980.

Raittiit ja alkoholinkäyttäjät

Käytettäessä samaa raittiuden määritelmää kuin vuoden 1979 yhteispohjoismaisessa alkoholikyselyssä voidaan todeta, että raittiiden osuus on Ahvenanmaalla hyvin pieni. Ahvenanmaalla voidaan pitää raittiina miehistä ainoastaan 4 %:a ja naisista 10 %:a. Näin ollen Ahvenanmaalla on huomattavasti vähemmän raittiita kuin muualla Suomessa. Yhteispohjoismaisessa alkoholikyselyssä saatiin nimittäin selville, että Suomessa oli raittiita 9 % miehistä ja 22 % naisista vuonna 1979. Ruotsissa vastaavat luvut ovat 8 % ja 15 % (Simpura 1981).

Jos Ahvenanmaata tarkastelee kokonaisuutena, on naisten joukossa enemmän raittiita kuin miesten. Näin ei kuitenkaan ole Maarianhaminassa, jossa alkoholinkäyttäjien osuus on yhtä suuri sekä naisten että miesten parissa (92 % ja 96 %). Suomen kaupungistuneilla alueilla on raittiutenaisten keskuudessa vähentynyt 1970-luvulla, eikä sitä nykyään esiinny huomattavasti useammin kuin miesten keskuudessa (Ylälahti 1981). Jos vertaa Ahvenanmaan eri alueita toisiinsa, ei voi havaita huomattavia eroja. Raittiiden osuus on saaristossa yhtä pieni kuin Ahvenan mantereella maaseudulla ja Maarianhaminassa.

Lopuksi voidaan todeta, että raittiut vaihtelee Ahvenanmaalla iän mukaan. Jos vastaajat jaetaan nuorempien (20—39-vuotiaiden) ja vanhempien (40—59-vuotiaiden) ryhmiin, voidaan havaita, että raittiiden osuus on suurempi vanhempien ryhmässä. Nuorempien ryhmässä on siis enemmän alkoholinkäyttäjää. Tämä vastaa myös hyvin muun Suomen tilannetta (Simpura 1978 a). Ahvenanmaalla ikäryhmien välinen ero on sekä naisten että miesten osalta selvä.

YHTEENVETO

Tämän tutkimuksen puitteissa ja siinä käytetyn menetelmän avulla ei ole mahdollista tarkasti todeta, mikä on ahvenanmaalaisten keskimääräinen kulutus. Tässä esitetyt luvut ovat arvioita, ja ne on tulkittava rinnan vastaavanlaisten tutkimusten tulosten kanssa.

Arvioiden mukaan ahvenanmaalaisten kulutustaso luultavasti on hieman alhaisempi kuin Suomen ja Ruotsin. Ahvenanmaan eri alueilla on sisäisiä eroja. Miesten kulutustaso on yleisesti korkeampi kuin naisten. Naiset ovat kautta linjan raittiimpia kuin miehet, vaikkakin Maarianhaminassa naisten alkoholin käyttö on lähes yhtä yleistä kuin miesten. Yleisesti ottaen ovat alkoholin kulutus ja juomatavat tämän tutkimuksen näkökulmasta hyvin samantapaiset kuin verrokkeina olevissa maissa, Suomessa ja Ruotsissa. Merkille pantavaa ja hyvin tärkeää kuitenkin on, että Ahvenanmaalla raittiiden osuus on sekä naisten että miesten parissa paljon pienempi kuin verrokkimaissa. Alkoholin käyttö on siis levinnyt laajalle Ahvenanmaalla.

Tutkimuksen perusteella voidaan näin ollen päätellä, että alkoholinkäyttäjien osuus on suurempi Ahvenanmaalla kuin suomalaisten ja ruotsalaisten parissa, mutta että keskimääräinen kulutus on Ahvenanmaalla pienempi kuin verrokkimaissa. Tätä tulosta voisi pitää melkein ”paradoksina”. Miksi raittiiden pieni osuus ei ole lisännyt kokonaiskulutusta, kuten on käynyt monissa muissa Suomen lääneissä (Simpura & Österberg 1982)? Miksei ahvenanmaalaisten suhteellisen suuri altistus alkoholille näy suurina kulutuslukuina?

Näihin tärkeisiin kysymyksiin ei ehkä saada vastausta muuta kuin pidemmän aikavälin kattavalla tutkimuksella. Ahvenanmaata käsittelevän alkoholitutkimuksen antaman läpileikkauksen perusteella tuskin voidaan puhua kehityssuunnista. Lopuksi on kuitenkin viitattava pariin seikkaan, jotka voivat jonkin verran selittää ”paradoksia”.

On mm. mainittava, että ainakin Suomessa kulutustaso vaihtelee alueittain hyvin voimakkaasti (Simpura & Österberg 1982). Siksi olisi parempi verrata Ahvenanmaata alueisiin, joilla on vertailukelpoinen sosiaalis-taloudellinen ja kulttuurinen tausta. Ainakin tällaisessa pinnallisessa vertailussa tuntuu aiheelliselta kysyä, missä määrin Ahvenanmaan sosiaalis-taloudellinen rakenne vaikuttaa maakunnan kulutustasoon. Toisin sanoen mm. Ahvenanmaan kaupungistumisaste ja elinkeinorakenne voivat olla ainakin osaselytyksenä suhteellisen pienelle keskikulutukselle. On nimittäin todettu, että kulutustaso on maaseu-

dulla alhaisempi kuin taajamissa (Simpura 1978 a). On myös havaittu, että alkoholin kulutuksen ja perinpohjaisten yhteiskunnallisten muutosten, kuten kaupungistumisen, teollistumisen, sukupuoliroolien muuttumisen jne., välillä on voimakas yhteys (Bruun 1972). Jos vertaa tässä suhteessa Suomen ja Ruotsin kehitystä, voidaan nähdä, että kehityksen kulku on ollut Ruotsissa huomattavasti tasaisempaa kuin Suomessa. Alkoholin kulutus on myös kehittynyt tasaisemmin Ruotsissa, kun taas Suomessa se on lisääntynyt todella voimakkaasti (Mäkelä & Österberg 1975). Tässä kysymyksessä Ahvenanmaa asettuu Suomen ja Ruotsin väliin. Kaupungistuminen on ollut nopeaa, mutta Ahvenanmaa on edelleenkin suhteellisesti ottaen maaseutuyhteiskunta. Teollisuus ei myöskään ole tunkeutunut ahvenanmaalaiseen yhteiskuntaan. Sen sijaan palveluammattien määrä on lisääntynyt.

Tutkimisen arvoinen täydentävä selitysmalli voisi olla Ahvenanmaalla alkoholiin kohdistuva sosiaalinen kontrollitilanne. Raittiuden vähäinen levinneisyys viittaa selvästi siihen, että Ahvenanmaalla asennoidutaan alkoholiin avoimesti ja liberaalisti. Lisäksi voidaan mainita, ettei raittiusliike, vapaakirkollisuus eikä työväenliike on saanut erityisesti jalansijaa maakunnassa, kun taas merenkulun perinteet ja turismi vaikuttavat ahvenanmaalaiseen alkoholikysymyksessä. Voidaan ajatella, että Ahvenanmaan pienuuden takia poikkeavan käyttäytymisen kontrolli saattaa olla tiukempaa kuin mantereella. Yhdenmukaisuuden paine lisää ehkä painetta alkoholin käyttöön: alkoholista kieltäytymistä ei ehkä pidetä hyväksyttävänä. Toisaalta alkoholin suurkanalustakaan ei helposti suvaita.

KIRJALLISUUS

Ahlström-Laakso, Salme & Österberg, Esa: Alkoholin kulutus Suomessa vuosina 1960—1976. Haittaprojektin osaraportti. Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimus-
seloste 117. Helsinki 1978

Alkon vuosikirjat 1951—1980

Bruun, Kettil: Alkoholi: käyttö, vaikutukset ja kontrolli. Helsinki 1972

Hauge, Ragnar & Irgens-Jensen, Olav: Scandinavian drinking survey: sampling operations

and data collection. SIFA-stensilserie 44. Statens institutt for alkoholforskning. Oslo 1981

Kuusi, Pekka: Suomen viinapulma gallup-tutkimuksen valossa. Helsinki 1948

Kuusi, Pekka: Alkoholijuomien käyttö maaseudulla. Helsinki 1956

Mäkelä, Klaus: Alkoholitutkimus ja alkoholipoliittikka. Sosiologia 8 (1971): 215—237. 1971 a

Mäkelä, Klaus: Measuring the consumption of alcohol in the 1968—1969 alcohol consumption study. Oy Alko Ab. Social Research Institute of Alcohol Studies. Vol. 2. Helsinki 1971. 1971 b

Mäkelä, Klaus & Österberg, Esa: Alkoholin kulutus ja alkoholipoliittikka Suomessa ja Ruotsissa vuosina 1951—1973 I. Alkoholipoliittikka 40 (1975):2, 53—60

Nordisk statistisk årsbok 1981. Nordisk utredningsserie 1981:15. Stockholm 1982

Pettersson, Birgitta: Alkoholkonsumptionen på Åland 1980. En utredning om ålänningarnas alkoholvanor. Mariehamn 1982

Simpura, Jussi: Suomalaisten juomatavat vuosina 1969 ja 1976. Kulutetut alkoholimäärät ja alkoholin ongelmakäyttö. Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimus-
seloste 114. Helsinki 1978. 1978 a

Simpura, Jussi: Suomalaisten juomatavat vuosina 1969 ja 1976. Juomiskertojen lukumäärä ja ominaisuudet. Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimus-
seloste 120. Helsinki 1978. 1978 b

Simpura, Jussi: Scandinavian drinking survey: construction of indices of alcohol intake. SIFA-stensilserie 46. Statens institutt for alkoholforskning. Oslo 1981

Simpura, Jussi & Österberg, Esa: Juomata-
pojen alueelliset erot Suomessa vuonna 1979. Kyselytutkimuksen ja kulutustilastojen vertailu. Alkoholipoliittikka 47 (1982): 4, 235—246

Statistisk årsbok för Åland 1982. Mariehamn 1982

Sveriges officiella statistik. Alkoholstatistik 1967—1980

Sveriges officiella statistik. Rusdrycksförsäljningen m.m. 1951—1966

Ylälahti, Eeva-Liisa: Naisten alkoholin käytön muutoksista 1970-luvulla. Alkoholipoliittikka 46 (1981):1, 3—16.

Birgitta Pettersson: Alkoholin kulutus Ahvenanmaalla 1980 (Consumption of Alcohol in Åland in 1980)

The island of Åland is a region in the archipelago of Finland enjoying wide powers of autonomy. In 1980 Åland had a population of 22 800, 9 500 of which lived in Mariehamn, the only town in the island group.

Drawing on questionnaire data, the article estimates the average consumption of alcohol for Åland in 1980 and compares this with corresponding data for Finland and Sweden obtained through a joint Nordic questionnaire study conducted in 1979. Official sales statistics do not fully describe alcohol conditions in Åland, because figures are distorted for instance by mass tourism (annually more than a million persons), tax-free passenger ferry beverages available to persons living in Åland and duty-free alcoholic beverages, purchased by seamen on board passenger vessels in foreign traffic.

The method did not accurately measure average consumption for the inhabitants of Åland. Their consumption is estimated to fall somewhat below the consumption level in Finland and in Sweden. Internal regional differences emerge in Åland. As a rule, men consume more than women. A higher rate of abstinence has been recorded for women, although women drink nearly as frequently as men in Mariehamn. Viewed broadly from the perspective of this study, alcohol consumption and drinking habits resemble those in Finland and Sweden. Of major importance is, however, that the share of

both abstinent men and women is much lower, or the share of drinkers greater, in Åland than in the comparison countries, whereas average consumption is lower in Åland than in comparison countries. This result has been characterized as paradoxical. Why has the low number of the abstinent not increased total consumption, as has happened in many provinces of Finland?

The extent of urbanization and the industrial structure of Åland offer at least a partial explanation of the relatively low average consumption. The level of consumption has namely been observed to be lower in rural areas than in population centres. A strong interrelationship exists between the consumption of alcohol and profound social change, manifest in the form of urbanization, industrialization and altered sex roles. In this respect, the pace of development has been considerably less erratic in Sweden than in Finland. The trend in alcohol consumption has also been smoother in Sweden compared to the steep rise in consumption in Finland; Åland falls in between Finland and Sweden. Although the process of urbanization has been rapid in Åland, a rural society remains in relative terms. Neither has industrialization penetrated the social structure of Åland, but the number of service occupations has increased.

Due to its small size and the closer relationships among its people, the control of deviant drinking behaviour may be stricter in Åland than in the mainland. The pressure of conformity may also induce the tendency to drink: neither abstinence nor heavy drinking is readily accepted.

Alkoholipolitiikka Vol. 48: 134—140, 1983